

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**Sülh ətrafında:****Yunanıstanın iştahası**

səh. 102. “Yunanıstan, paytaxtı İstanbul olacaq (?) yeni beynəlmiləl bir dövlətlə qonşu olmaq istəyir.”: sual işarəsi qəzetdə getmişdir.

Qəzetələrdən:**Ukraynanın bolşeviklərə müharibə elanı**

səh. 102. “...müharibə halı olduğunu təsdiq edir.”: qəzetdə “halı” yerinə “malı” getmişdir.

Azərbaycan paytaxtı VII

səh. 105. “işlupka” (rusca: шлюпка): göyertəsiz gəmi.

“...Hacitərxan voyevodası Musin-Puşkinə...”: burada bir qarışıqlıq olmuşdur; güman ki, söhbət Matvey Stepanoviç Puşkindən gedir.

Puşkin, Matvey Stepanoviç (1630-1706): dvoryan; müxtəlif yerlərdə namestnik və voyevoda olmuşdur.

“Şamxal”: Dağıstan hakimlərinin titulu idi. İndiki Dağıstan ərazisində feodal dövləti olan Tarki Şamxallığı 1867-ci ildə ləğv edilmişdir.

“Qaytaq xanı”: Qaytaq xanlığı indiki Dağıstan ərazisində feodal dövləti olmuşdur. 1820-ci ildə ləğv edilmişdir.

“Sisianov”: qəzetdə “Çiçyanof” kimi getmişdir.

səh. 106. “Ey Xuda, ya məra bekoş, ya ura!”: (farsca) “Ey Tanrı, ya məni öldür, ya onu!”

səh. 107. Sion kilsəsi: Tiflisdə qədim kilsə.

“Bildiyimiz Sisianov fontanı...”: Sisianovun öldürüldüyü yerdə, şəhərin erməni sakinlərindən birinin təşəbbüsü ilə 1846-cı ildə xatirə abidəsi ucaldılmış, daha sonra abidənin ətrafında fontan düzəldilmişdir. Sovet hakimiyyəti illərində bu abidə sökülmüşdür.

Əczaxanaların milliləşmək tədbiri

səh. 107. “nüsxəbənd”: əzcaçı, dərman hazırlayan.

Ərzaq işləri

səh. 111. “...yarım girvənkə çay əvəzinə adam başına yarım çetvert...”: girvənkə 400 qrama, çetvert (yaxud çətvər) isə 100 qrama bərabər ağırlıq ölçüsüdür.

Azərbaycanda:**Müxtəlif xəbərlər**

səh. 113. “biyar”: məcburi və müftə gördürülən iş, mükəlləfiyyət.

Bazar, 9 fevral 1919-cu il, nömrə 109

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 8 cəmədiyələvvəl sənə 1337. 9 şubat sənə 1919.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Təx nüsxəsi 70 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə, 2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir. Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

SÜNI BÖHRAN

“İttihad” firqəsinin bezdən başlayaraq mütləqə hökuməti düşürmək qəsdilə ortaya atdığı “sorgu” Parlaman firqələrinin əhvali-hazirə haqqındakı nöqtəyi-nəzərlərini, dövlət məsələsində kimlərin hissiyyət və nəzəriyyət ilə, kimlərin əməliyyət və mühakimə ilə hərəkət etdiyini göstərdi.

Qara bəyin firqəsi: “Gediniz, siz məmləkəti idarə edəmməzsiz” - deyirdi. Buradan təbii olaraq bir nəticə çıxarırdı: “Siz gediniz, biz gələlim”.

Buna qarşı sosialistlər: “Əvət, söylənən sözlər həpsi doğrudur” – deyirdilər. Fəqət hökumət getməsin, yerində qalsın. Çünki Qara bəyin hökuməti Fətəli xanından yaxşı olacağı onlarca bəlli deyildir. Çünki “keçəl Həsən, Həsən keçəl ikisi də birdir”.

Buradan nəticə – “Parlaman özü demokratik deyildir.” Sözü sosialist mənası ilə anlasaq deməliyiz ki, “sosialist deyildir”. Bunun üçün də gözləməlidir ki, Məclisi-Müəssisan gəlsin. O vaxta qədər bu Parlaman bir Təhqiqat Komisyonu seçsin, bu komisyondan əlavə bir də “Ali Tribunal” təşkil etləsin.

Bu təklifi edən əfəndilərə sormalıdır: – Nasıl olur ki, demokratik olmayan bir Parlamanın hökuməti işə yaramır da, həman Parlamanın seçdiyi komisyona “mələk” çıxır?

Burada bir məntiqsizlik vardır. Bu məntiqsizliyi sosialist əfəndilər bütün firqələrə qəbul etdirmək istəyirdilər.

Həqiqətbin [doğruluq görən] bir firqə isə heç bir zaman göyüdə uçmağa öyrənəmməz. Bütün siyasətində zaman və məkan daxilində, görülə biləcək işlər daxilində fikir etlər və bu fikirlər üzərinə hərəkətdə bulunmağı məsləhət görər. Bu nöqtəyi-nəzərdən olaraq “Müsavat” firqəsi hökuməti nə düşürəmməz, nə də gevşətməz [laxlatmaz] idi. Madam ki, digər bir hökuməti və yaxud komisyonu yenə bu Parlaman seçəcək, o halda ya etimad və yaxud ədəmi-etimaddan [etimsizlikdən] bəhs etmək olar. “İttihad” birincini, “Müsavat” da ikincini ixtiyar etlədi [seçdi]. Sosialistlər isə üçüncü, qəribə bir şəkildə təklif etdilər.

Təbii idi ki, məmləkətin mənafeyini bir taqım basmaqəlib kəlmələrdən deyil, həqiqi qüvvələrin tənəsübündən və bu nisbətlərin ülfətindən hasil olma təbii bir nəzəriyyədən bəkləmək lazım idi.

“Al bayraq” “İttihad” firqəsinin “hökuməti bacarıqsız olduğuna görə iş başından kənar etdirmək istədiyinə” inandığını bildirdikdən sonra “Müsavat”a hücumla deyir ki:

“Qoy hökumət özü yaxşı bilər, qoy özü düzəltsin” deməklə “Müsavat” firqəsi və yoldaşları boyunlarına “böyük bir məsuliyyət” gətürdülər.

Əvət, “Müsavat” boynuna məsuliyyət gətirdi və bununla hasil ola biləcək hökumətsizlik məsuliyyətindən “məsuliyyət” nə olduğunu vazeh [açıq] bir surətdə görməyib də deməyə qəlib sözlərindən qorxan zəif bünyəli sosialist mötəliflərini [uzlaşmaclarını] mənən olmasa da, maddətən qurtarmış oldu. Bunu indi deyilsə də, sonradan, əlbəttə ki, anlarlar. Fəqət “Al bayraq”, öylə də “Zar-ya” qəzetələri “Müsavat” formulundan bəhs edərəkən, formulun ikinci qismini qəsdən unudurlar. “Müsavat” ticarət və sənaye hasilatının yaxşı bir üsul ilə idarəsi və məkulat [qida] ilə ərzaq məsələsinin müvafiq bir surətdə yoluna qoyulması üçün lazım gələn tədbirləri görmək qəsdilə məxsusi bir Parlaman komissiyasının təşkilini dəxi təklif etdi və bu təklifini qəbul etdirdi.

Demək ki, sorğu vasitəsilə əfkarı-ümumiyyəni [ictimai fikri] işğal edən məsələlərin yanından keçib də yalnız “hökumət özü bilsin” demədi. Bu cəhəti örtüb də qarelərinə [oxucularına] qərəzkarənə bir məlumat verən qəzetələr səmimi bir üsuli-mübarizədən çox uzaqlaşmış olurlar. Böylələri qoy bizdən deyil, yoldaş saydıqları “İskra”dan heç olmasa öyrənsinlər ki, “etilaf ya namuskarənə (çestni) olmalı və yaxud heç olmamalıdır”.

Hər halda arada bir böhran vardı. Bu böhran keçdi. Fəqət Fətəli xanın hökumətini deyil, ələlümum [ümumiyyətlə] bu məmləkətdə bir hökumət saxlamaq lazım isə süni böhranlar yaratmaqdan çəkinəlim.

M. Ə.

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ- MƏBUSANINDA

Onuncu iclas

(*Keçən nömrələrin məbə'di*)

Qarabəyov — Xariciyyə nazirinin bəyanatından kafi olmadığını zikr etdikdə bir qədər infialı mövcib oldu [həyəcana səbəb oldu] və buyurdular ki, bunlar xırda işlərdir, onu qurdalamaq olmaz. Mən mənafeyi-ümumiyyə naminə deyirəm ki, yüz minlərlə müsəlman qırılması həman böylə məsələlərin xırda denilməsindən irəli gəlmişdir. Bunlar söz qurdalamaq deyildir. Biz hökumətə sorğu verdikdə məqsədimiz əhvali-hazirə haqqında izahat almaq idi. Nazirlərdən biri deyir, yol yox idi, digəri deyir, bilməm fabrika nə oldu. Mən bu işi başa düşə bilmirəm, ancaq onu bilirəm ki, Azərbaycanın yeganə sərvəti olan neft məmləkətə xeyir əvəzinə, zərər verir və camaatın acından qırılmasına səbəb olur. Böylə sərvətə malik ikən məmləkətdə ənvai [müxtəlif] xəstəlik hökm-fərma olub [hökm sürüb], camaat qırılır, çox ev bağlı qalır; bunlara kömək edə bilmiriz. Aya pulumuz yoxdur, doktorlarımız çatmır ki, bunlara bir kömək

edilsin? Çörək baha, ət tapılmır, keçi ətinin kirvənkəsi 15 manata qalxmışdır. Bizim borcumuzdur, böylə şeyləri gördükdə sorğu verək, məlumat ala. Hökumətin də borcudur izahat versin, böylə şeylərə qarşı nə kimi tədbirlər gördüyünü bildirsin. Doğrudur, ola bilər ki, Ticarət və Sənaye naziri böylə şeylərə yer vermir, amma bu işin ətrafında böyük sui-istemallar [sui-istifadələr] olur. Əlbəttə burada müqəssir nazir deyil, ancaq sistem elə qurulmuşdur ki, özü-özündən cinayət törədir. Öylə məmurlar var ki, neçə min manat almamış bir kağız vermir. Məmur acdır, aldığı maaş çatmayır, əlbəttə, verilən paranı alacaqdır. Öylə qanun qoymalıdır ki, rüşvət verməyə məhəl [yer] qalmasın. Bu barədə tədbir görmək vəzirlərin [nazirlərin] işidir. Lakin bu uğurda heç bir tədbir ittixaz edildiyi [tədbir görüldüyü] görülmür, əhval əsla dəyişmiş, getdikcə daha da fənalaşır. Bez kasıblar üçün tutiyaya [az tapılan şeyə] dönmüşdür. Nazirlər çalışmalıdır ki, kasıblar bezi fabrika qiyməti ilə 5 manata ala bilsinlər. Amma biləks [əksinə], biz dövlətlilər bezi 5 manata ala bilir, hətta bir az da mənfəət edirik. Kasıblar isə 17 manata alırlar. (*Alqış*) Təkrar deyirəm, tədbirlər görmək lazımdır. Amma hökumət bu barədə heç bir iş görmür.

Sorğunun ikinci qismi buğda məsələsinə aiddir. Fəqət mən deyirəm ki, bu yalnız buğda məsələsi olmayıb, bütün Azərbaycanda gördüyünüz ümumi işlərə aiddir. Nazirlər deyirlər, öylə bir irs almışlar ki, az bir zamanda islahı qeyri-mümkün idi. Ona görə də işləri tamamilə düzəldə bilməmişlərdir.

Sui-istemallar haqqında bəzi məlumat

verildilər. Bu xüsusda bizim özümüzün də məlumatımız var. Ancaq bunlar bir-birinə müvafiq gəlmirlər. Nazir deyir ki, buğdanı türklər yığmışlardır. Doğrudur, türklər buğda yığmışlar, yığmağa da haqları vardı. Çox da yaxşı etmişlərdir, ancaq onlar buradan tələsik getmişlər və gedərəkən buğdanı hökumət məmurlarına təhvil vermişlərdir. Onu da deməliyəm ki, buğdanı əşqiya [quldurlar] dağıtmayıb, heç bir yerdən xəbər yoxdur ki, buğdanı əhali dağıtmışdır. Mən deyirəm ki, əşqiya da, oğru da Daxiliyyə Nəzarətinin öz məmurlarıdır. (*Şiddətli alqış*) Qubadan alınan məlumata görə oradan 15 vaqon buğda gətirilmişdir, ancaq nerəyə getmiş, pulları nerəyə sərf olunmuşdur, məlum deyildir. Fəqət burası məlumdur ki, bu buğda məmurlar vasitəsilə gətirilərək satılıb, pulları da cibə qonulmuşdur.

Quba mahalında bir çox kəndlərdə buğda var idi. Türklərdən sonra yenə yığılmışdır. Məsələn, Rustov mahalında Qursal kəndindən mahal naçalnikinin əmri ilə bir vaqon buğda, bir vaqon arpa yığılmışdır. Bundan əlavə oralarda anbarlar var ki, hökumət əmri ilə türklərdən qalan buğda oraya cəm edilmişdi, fəqət məzkur [deyilən] buğdanın necə olduğu məlum deyildir. Bir də Qızılburun mövqifində [stansiyasında] türklərdən qalma 40 vaqon odun qalmışdı. Mahal naçalniki məzkur odunu İsmayıl bəy İskəndərbəyova satmışdır. Bu xüsusda Ərzaq Nəzarəti vəkili Yusifəli [Əliyev] tərəfindən üç teleqraf çəkilmişdir. (*Teleqrafları oxuyur*) Amma heç birinə cavab verilməmişdir. Buğdaların nerədə olduğu göstərilməmişdir, lakin bütün Quba əhalisi göstərə bilər.

Orada olan sui-istemalların açılmasından qorxaraq hökumət məmurları camaat arasında min cür intriqalar çıxarırlar. Məsələn, sünni-şiə məsələsi salırlar; qoçulardan, quldurlardan dəstə düzəldib əhalini bir-birinin üzərinə salıdırırlar, milissiya naçalniki əhali arasında dəstəbazlıq salırlar. İş bir məqama çatmışdır ki, qırğınsız yatmayacaqdır. Nəticədə hər tərəfdən qanlar töküləcəkdir.

Məbusların gətirdikləri məlumata görə, Qazax mahalında başqa həngəmələr olur. Yenə təkrar edirəm ki, orada olan məmurlar bir kompaniya qurub gedəngələn mallardan naloq alırlar. Soruşanda da ki, bu pulları nə eyləyirsiniz, deyirlər əsgərlərə sərf edirik. Halbuki orada olan əsgərləri görənlər onların ac, çılpaq, corabsız olduqlarını isbat edirlər.

Məsələn, Tislenko nam [adlı] bir şəxsə neçə vaxt bundan müqəddəm [qabaq] Tiflisə kürü (ikra) aparmaq üçün bir icazə vermişlərdir. Şimdi iki aydır ki, həman icazənamə ilə Tislenko Poyludan Tiflisə hər növ şeylər daşıyır. Bu vaxtadək bu iş açılmamışdır. Orada isə milyonlar qazana bilir.

Qazax mahalında da əhali arasında fitnə-fəsad vardır. Əhali dəstə-dəstə olmuşdur. Bunları da dəstəyə ayıran yenə hökumət məmurlarıdır. Əlbəttə, bu adamlar dəstə düzəltməlidirlər, çünki bilirlər ki, bir vaxt bu işlərin üstü açılacaqdır. Onda dəstə lazımdır ki, onları müdafiə eyləsin, nümayəndələr göndərsinlər ki, filankəs yaxşı adamdır, biz onu istəyirik. Bu işlər ola-ola hökumət bu məmurları yenə öz yerində saxlayır.

Gəncə polisində gəldikdə, bunlar həkəza [eləcə; onun kimi] qaçaq quldurlara

istinad edirlər. Məsələn məmurlar Qaçaq Qəmbər, Qaçaq Ələkbər və sairələrlə əlbir olmuşlardır. Görünür ki, Gəncə polis məmurları quldur-qaçaqsız yaşayamırlar. Öz polisimiz göz qabağındadır. Gecələr parta-part, soyğuntu və oğurluq kəsilməyir. Polismeysteri yerində görmək olmayır. Bütün bu əhvalatı görür, eşidərkən nazir əfəndilərin məsələni ehtimal ilə keçməklərini qəbul edə bilməyirik. Biz əhali tərəfindən vəkiliz, görürüz ki, hökumət işləmir. Ona görə, necə ki, qabaqda da hökumətə etimad etməmişdik, şimdi iki ay təcrübədən sonra yenə etimadımızı vermiriz.

Aslan bəy Qardaşov (Əhrar) - Bizim varidatımız qonşu hökumətlərdən neçə qat artıqdır, hətta bizdə olan neft, bez qonşularımızda heç yoxdur. Halbuki bizdə olan şeylərdən qonşularımız bizdən daha çox fayda görürlər. Bunun da səbəbi hökumətin bu xüsusda əsaslı bir sistem, doğru bir yol tutmamasıdır. “Azərbaycan” qəzetəsinin 16[-cı] nömrəsindən anlaşılır ki, noyabr ayının ibtidasından Tağıyevin manufaktura fabrikanı Hökumət nəzarəti altına alınmışdır və bu tarixdən dekabr ayının 10-una kimi 469730 arşın manufaktura buraxılmışdır. “Azərbaycan” qəzetəsinin 16-ncı nömrəsinə diqqət edilərsə, fəvqə məzkur [yuxarıda deyilən] miqdardan 130480 arşını yalnız Bakı daxilində buraxıldığını görürüz. Bundan əlavə, Bakının üç məscidinə 5 min, İran konsuluna 3 min, bir naməlum türk zabitinə 5 min, Türk Ordusuna 65 min, Şuşa, Quba, Zaqatala, Şəki və Lənkəran şəhərlərinə 110 min, Azərbaycanın kənd əhalisi naminə 113250 arşın və Dağıstana 38 min arşın buraxılmışdır. Ba-

kı daxilində buraxılmış 130480 arşın bezin [Bakı] əhlinə verilməməkdən əlavə, Bakı milyonçularından birinə 10 min arşın bezin verildiyini görürsünüz. Bakı məscidlərinə 5 min arşın bezin kimə və nədən ötrü verilməsinin səbəbi göstərilmişdir. Bakıya manufakturanın çoxu İrandan gəldiyi halda İran konsulunun Tağıyev bezinə ehtiyacı yoxdur. 5 min arşın bez türk zabitinə verilməmişdir. Əcəba kimdir o türk zabiti? 65 min arşın bezin Türk Ordusuna deyil, Vəlibəyov adında bir möhtəkirə verildiyini məndən əvvəlki nətiq bəyan etdi.

Azərbaycan ilə Lənkəranın heç bir münasibəti olmadığı halda Lənkəran camaatı namına [adına] bir neçə möhtəkirə bez buraxılmışdır. Zaqatala kooperativlərinə verilən 50 min arşın bezdən Zaqatalaya ancaq 23 min arşın çatmışdır. Şəki hesabına verilən 6 min arşın bez Şəkiyə aparılmayıb, ancaq Salahov familiyasına mənsub bir şəxs tərəfindən kəndi cibi mənfəətinə Bakıda satılmışdır. Əcəba, hökumət nə üçün bundan göz yumur?

Azərbaycan[ın] kənd əhalisi namına buraxılan 113 min [arşın] bez ancaq Bakı ətrafında olan kəndlilərə verilməmişdir. Bunun da doğru və dürüst yazıq kəndlilərə verildiyinə şübhə edirik. Başqa yerlərdə bulunan kəndlilər isə tamamilə bundan məhrum olmuşlar.

Dağıstana 38 min arşın bezin verilməsinə zidd deyilik. Fəqət, bizimkilər çılpaq qalıb da Dağıstana verilməsi tühəf [qəribə] bir şeydir. Mahəza [eləcə də] bu bezin Dağıstan fəqirlərinə, möhtaclıqlarına verilməsinə də şübhə etmək istəyirik.

Ərzaq nazirinin bəyanatından anlaşıldı ki, Şuşa və Gəncə şəhərlərinə 330 min

arşın bezə izin verilmişdir. Bizə məlumdur ki, bu 330 min arşının 300 mini yalnız Gəncə şəhərinə təxsis edilib [ayrılıb], 100 mini Gəncə şəhərinə aparılmışdır da. Halbuki Şəki şəhəri Gəncə ilə nüfusca müsbəvi [əhalisinin sayısına görə bərabər] və ehtiyacca Gəncədən dərəcələrcə artıq olduğu halda, Şəki şəhəri ilə uyezdinə ancaq 60 min arşına izin verilib hələ bir arşın da olsun Şəkiyə və uyezdinə bez verilməmişdir.

Mərkəzdən uzaq və 110 min nüfusa malik Zaqatala əhalisinə 30 min arşın bezə izin verilib hələ bir arşın da olsun buraxılmamışdır.

İltifat edilsin, hökumətin bu bez fəqərəsində [məsələsində] heç ədalət qoxusu varmı? Diqqət edilsin, Tağıyevin fabrikanı noyabr ibtidasından [əvvəldən] kontrol altına aldıqdan dekabrın 10-una kimi ancaq 469720 arşın bezin siyahısını göstərir. Halbuki bu qırx gün içində Tağıyev fabrikanından iki milyondan ziyadə manufaktura emal olunmuşdur. Əcəba, bir milyon yarım manufaktura nerəyə və kimlərə verildi? Bundan bu nəticəni çıxara bilərik ki, hökumətin bu fabrikanı kontrol almasından əhali deyil və bəzi bəxtiyarlar nəfərdar olmuşdur [faydalanmışdır]. Bundan başqa, hansı adamlar ki, əhali tərəfindən həqiqi vəkil olaraq bez almağa gəlmişdisə də, bez böylələrinə deyil, qurma vəkil olanlara verilməmişdir. Bunun isbatı qəzetə oxuyanlara məlumdur.

Ərzaq Nəzarəti 24 gündə 22 şəhadətnamə, Ticarət Nəzarəti 40 gündə yalnız 50 şəhadətnamə vermişdir. Bundan bu xətrinizə gəlməsin ki, bez istəyənlər ancaq bu 72 adam olmuşdur. Xeyr, Ticarət Nəzarəti dəftərxanasında, bez haqqında

çuvallarla etina olunmayan ərz-hallar vardır.

Ticarət Nəzarəti neft haqqında Gürcüstan və Ukrayna hökumətləri ilə mal ilə neft mübadiləsi haqqında bəyanat verdi. Lakin müqavilənin nə şərtlərlə əqd edildiyini [bağlandığını] və nə kimi mallarla mübadilə ediləcəyini bizə açıq söyləmədi. Hətta Nəzarət tərəfindən verilən bəyanata belə oxşamadı.

Zəkat, üşr haqqında Daxiliyyə naziri deyir ki, üşr Azərbaycan Hökuməti əmri ilə deyil, Türk Komandası əmri ilə yığılmışdır. Bir vaxt eşitdik ki, ordu gedir, əsgərlər hər şeyi atıb gedirlər, şeylər idarəsiz qalır. Üşrün yığılması Azərbaycan Hökuməti əmri ilə olmayıb Türk Komandası tədbiri ilə olması doğrudur. Fəqət, əsgərlər hər şeyi atıb gedirlər, şeylər idarəsiz qalır, cümlələri bir o qədər doğru olmasa

gərək. Çünki, toplanan üşr, Türk Komandanlığı təhti-idarəsinə tövdi edilmiş [idarəsi altına verilmiş] Azərbaycan ərzaq şöbələrinə yığılırdı. Vəqta ki, türklər getdi, toplanan üşrlər yenə həman ərzaq şöbələrinin əlində qaldı. Daxiliyyə nazirinin sözündən, türklər getdikdən sonra guya üşr yığılmır. Halbuki türklər gedəndən sonra Osmanlı hökumətində üşr alınmayan şeylərdən indi Azərbaycan məmurları üşr yığır. Sözlərimi isbat üçün firqəmizin bir əzası namına [üzvü adına] gələn məktubu oxumaq məcburiyyətində bulunuram. Baxın məktubda nə yazılmışdır.

Məktubu oxuyur, bədəhu [sonra] nitqinə davamla deyir ki:

Daxiliyyə naziri deyir ki, Bakıdan aparılan neft, bez malları qarabağlı, gəncəli, göyçaylı və başqa tacirlər hamısı Ağstafaya aparmışlardır və Ağstafaya aparılan

neftin, bezin Gürcüstana keçirilməsini açıq-açığına bəyan edir. Mən təəccüb edirəm ki, tacirlərin bezi, nefti Ağstafaya aparmalarına Ticarət naziri nə üçün izin vermişdir və böylə bir xəyanətin qabağını hökumət nə üçün almamışdır? Ağstafa Azərbaycanın mərkəzi bir istasyon[u] deyil ki, oraya bu qədər mal buraxılsın.

Yeni Kabinə təşkil edildikdə “Əhrar” fraksiyası bu ümidə gəldi ki, əski Kabinə tutduğu yollar, etdiyi səhv və xətalər bir daha təkrar edilməyəcəkdir, lakin məəttəssüf [təəssüf ki], yeni Kabinənin tutduğu yol əskinin eyni olduğunu görürüz. Hökumətin bu gün verdiyi izahatdan halların islah ediləcəyini də eşitmədik. Ona görə “Əhrar” fraksiyası, bez, neft və ərzaq haqqında hökumətin verdiyi izahatı kafi görmür.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanı və sosial-demokratlar

Sosial-Demokrat firqəsinin fevralın 3-ündə vaqə olan iclasında 10 səs əleyhinə, 14 əksəriyyət səslə Azərbaycan Parlamanına daxil olması qərara alınmışdır. Həmkarlar İttifaqının Parlamanda nümayəndəsi olmaq məsələsinə gəldikdə qərara alınmışdır ki, həmkarlar ittifaqları siyasətə bitərəf olduqlarından Parlamanına daxil olmamalıdır.

* “Bund” yəhudi təşkilatının fevralın 2-sində vaqə olan ümumi iclasında Azərbaycan Parlamanına daxil olmaq məsələsi haqqında Bilyuşteynin məruzəsinə görə böylə bir qətnamə qəbul edilmişdir:

1) Azərbaycana münasibəti olan hamı məsələlərin həllində iştirak edib fəhlə

sinfinin mənafeyini müdafiə etmək qəsdilə sosial-demokratların Azərbaycan Parlamanında iştirak etmələri lazım görülür.

2) Yəhudi fəqərəyi-kasibəsininin [proletariatının] və yəhudi demokratiyasının mənafeyini müdafiə etmək naminə “Bund” nümayəndəsinin Azərbaycan Parlamanında iştirak etməsi arzu olunur.

3) “Bund” təşkilatı sosial-demokrat firqəsinin muxtar bir hissəsi olduğundan vahid bir firqə bayrağı altında Parlamanda iştirak etməlidir. Bundan ötrü də sosial-demokrat firqəsinə təklif etməlidir ki, haman firqənin muxtar bir hissəsi olmaq sifətilə “Bund” üçün Parlamanda əlavə yer tələb etsin.

SÜLH ƏTRAFINDA

İstanbulda müntəşir [nəşr olunan] “Ati” qəzetəsi yazır:

Rusiya nümayəndələri Sülh Konfransında Rusiya mənafeyini müdafiə etmək üçün bir mərkəzi komitə təşkil etmişlərdir. Bu komitənin sədri olan knyaz [Georgi Yevgenyeviç] Lvov Paris, London, Roma, Madrid və Vaşinqtonda olan Rusiya səfirlərinin bu komitəyə müavinət [kömək] edəcəklərinə zəmin olmuşdur. Bu komitə müəssisləri [təsisçiləri] daxili və xarici siyasətdə bütün firqələrdən mürəkkəb [ibarət] nümayəndələrin iştirakı ilə məramnamə tərtibinə qərar vermişlərdir. O məramnamə Sülh Konfransında Müttəfiqlərə təqdim ediləcəkdir. Məramnamənin əsası hər bir firqənin bolşevizmə olan nöqtəyi-nəzərindən asılı olacaqdır.

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

İrlanda hadisəsinə dair

Luqano - İrlandada vaqə olan hadisələrin təfsilatını İtaliya qəzetələri böylə təsvir edirlər:

Dublində İrlanda Məclisi-Müəssisani dəvət edilmiş. İclas Baş vəzir [Baş nazir] intixab edərək [seçərək] ona böyük ixtiyarat vermişdir. Xariciyyə, Maliyyə, Daxiliyyə və Milli Müdafiə nazirləri intixab edilmişlərdir. İrlanda Məclisi-Müəssisan üzvləri böylə yəmin etmişlərdir:

“Mən bütün vicdanımla yəmin edirəm ki, İrlanda Cümhuriyyətinin istiqlalı yolunda çalışacağam və bəyan edirəm ki, İrlanda[nın] büsbütün İngiltərədən ayrılmasına var qüvvəm ilə səy edəcəyəm və minbəd [bundan sonra] İngiltərə Parlamanda qətiyyəni iştirak etməyəcəyəm.”

Lion - 2 fevral. İstanbuldan rəsmi surətdə camaata bildirilir ki, Müttəfiqlər komandanlığı Almaniya və Avstriya banklarının və bütün Türkiyə dəmiryollarının kontrolluğunu öz öhdəsinə almışdır.

Balkan ittifaqı

Paris - (Simsiz teleqrafla xəbər verilir) Balkan dövlətləri ilə hal-hazırda Balkanda olan bütün dövlətlərin bir möhkəm ittifaq yapmaları üçün danışıq davam edir və böyləliklə istəyir ki, bir daha Balkan ixtilafına yol verilməsin.

Peştə - Macarıstan Məclisi-Müəssisan dəvəti 1919-cu sənə fevralın əvvəlinə təyin edilmişdir.

Paris - “Havas” acentəliyi xəbər verir: Rusiyada yaşayan Çin əmələ [fəhlə] və saldatları nümayəndələri Moskvada bol-

şeviklərlə bir yerdə iclas qurub qərar qoymuşlar ki, Hindistana və Çin məmləkətinə bolşevik dəstələri göndərməklə bolşevizmi oralarda təbliğ etsinlər.

Bolşeviklər əleyhinə tədbir

İsveçrə şəhərlərinin bir çox bələdiyyə idarəsi, o cümlədən Cenevrə [Cenevrə] bələdiyyə idarəsi bolşevizmlə mübarizə məqsədi ilə İsveçrədə yaşayan bütün rus və nemeslərin siyahısını tutmaq istəyirlər.

Bolşeviklərin təb'idi [qovulması]

İsveç Hökuməti bütün bolşevik nümayəndələrini və onların agentlərini xəbərdar etmişdir ki, onlar bilatəxir [dərhal] İsveçdən çıxmalıdır.

Odessa - Qafqaziyada Kuma çayı boyunca olan iki günlük müharibədən sonra Könüllü qoşunlar bolşevikləri pərişan və Aleksandrovsk-Qoşevsk qəsəbələrini işğal edərək minlərlə əsir və bir çox ləvazimi-hərbiyyə [hərbi ləvazimat] qənimət almışlardır.

* Petroqraddan simsiz teleqrafla verilən xəbərlərə nəzərən bolşeviklərin Qırımını qoşunları Almaniyaya mütəvəccihən [üz tutaraq] hərəkət edəcəkdirlər.

Fransız komandanının əmrnaməsi

Sevastopol - 175-ci Fransa piyada alayının komandanı polkovnik Eşrus Sevastopolda bu məzmununda bir əmrnamə nəşr etmişdir:

“Fransız qoşunlarının Sevastopola gəlməkdən məqsədləri əhalini hər bir xətrədən [təhlükədən] mühafizət və şəhərdə asudəlik bərpa etməkdən ötrüdür.

Bu qoşunların naçalniki heç bir iqdamatda [təşəbbüsdə] bulunmaq istəməmişdi və ümid edirdi ki, şəhərdə olan qətl, qərarət və atışma dayanar. Yəni, şəhər əhalisi bu işlərin qabağını alar. Fəqət, indi şəhərin keçirməkdə olduğu dəhşətli vaxtları bizi işbu qərarları verməyə məcbur edir:

1) Saat 12-dən sonra şəhər küçələrində gəzmək qadağandır.

2) Şəhərdə silah gəzdirmək məmnudur [qadağandır]. Hər kəs üç gün müddətlə silahını təslim etməzsə, qanunun bütün şiddəti ilə cəzalanacaqdır.

DAĞISTAN CÜMHURİYYƏTİNDƏ

Tersk oblastında bolşeviklərin məğlubiyəti

Dünən Fətəli xan Xoyski cənabları Teymurxanşuradan bu məzmununda bir teleqram almışdır:

“*Bu saat qabaq səf naçalnikindən rəsmi surətdə xəbər alınmışdır ki, Qroznı şəhəri Şimali Qafqaz Cümhuriyyəti qoşunları tərəfindən işğal edilmişdir. Vladıqafqaz şəhəri inqışlar tərəfindən alınmışdır. Orada qayda və intizam saxlanılır. Bolşeviklər qaçirlar. Təvəqqe edirəm bu xəbəri acalətən [təcili] Tiflisə məlum edəsiniz.*

Rəisi-vükəla [Baş nazir] Kotsev”

- Xan Xoyski cənablarının binagüzarlığı [sərəncamı] ilə bu teleqraf Gürcüstandakı Azərbaycan nümayəndəsi Cəfərova göndərilmişdir.

- İngiltərə-Amerika Cəmiyyəti-Xeyriyyə

yəsi Azərbaycanda olan müsəlman fərariləri nəfinə [qaçqınları xeyrinə] taxıl vermək arzusunda olduqlarını bəyan etmişlərdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ [NAZİRLİKLƏRDƏ]

Şubatın 6-sından Rəisi-vükəla namına [Baş nazir adına] Gəncədən böylə bir teleqram alınmışdır:

“*Ətraf kəndlərin erməniləri bir neçə gün bundan əqdəm [qabaq] bir neçə nəfərimizi dəhşətli bir surətdə qətl etdikdən sonra Qızılvang kəndini talan etmişlər. Rica edirik ki, bizi və işbu Hüseyinqulu, Ağalı, Daşkənd, Sarıyaqub və başqa Novobayezid qəzası kəndləri əhalisini dəhşətlərdən qurtarasınız. Rica edirlər ki, mühafizədən ötrü bizə min nəfərdən ibarət bir qoşun qitəsi [dəstəsi] verəsiniz. Bütün məxaricatı [xərcləri] öz öhdəməizə götürürüz. Gəncədə əmrinizi bəkləyirik.*

*Daşkənd camaatı müvəkkili:
Hacıbala Rəsul oğlu”*

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətində

Mərkəzi Ev Komitəsi, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] müraciətən rica etmişdi ki, müsəlmanlara məxsus təqsim [bölgü] məntəqələri qapanıb iaşə məntəqələrinə əvəz olunması barəsində lazımi binagüzarlıq edilsin [sərəncam verilsin]. Nəzarət cavab vermişdir ki, iaşə məntəqələri açılanaqədək təqsim məntəqələrini qapamaq mümkün deyildir.

ÖMƏR FAİQ ƏFƏNDİNİN RUXADZENİN TELEQRAFINA CAVABI

Bu axır vaxt möhtərəm gürcü camaatı məni öz milli və Gürcüstan istiqlaliyyətinin düşməni ədd [hesab] etməklə bərabər, Axiskada guya mənim tərəfimdən hazırlanan üsyanı mənə istinad verirlər. Gürcü camaatı, Ruxadzenin hökumət namına [adına] göndərdiyi teleqrafı oxuduqdan sonra bu fikrə gəlmişdir. Buna cavab olaraq deyirəm ki, hərgah Axiska uyezdində narahatlıqdır və əhali arasında həyəcan və qələyan [narahatlıq] davam edirsə, ən əvvəlcə bunun səbəbi Ruxadze cənablarının özüdür. Ruxadze asayişə nəzarət etmək sifətilə gəlib öz vəzifəsini unutmaqla bərabər, uyezdə anlaşılmaz işlər törətməyə və hökumət namından [adından] hökumət siyasətinə yaxışmaz hətta demokratik cümhuriyyətin heysiyyət və ləyaqətini ləkələyən “öz siyasətini” aparmağa başladı. Ruxadze həmin siyasətini vücuda gətirmək məqsədilə onun amalına zidd olanları oradan sıxıb çıxarmağa başladı.

Məsuniyyəti-şəxsiyyə [şəxsi toxunulmazlıq] haqqında general Makayevin rəsmi məktubuna baxmayaraq, Ruxadze məni üç nəfər yoldaşım ilə həbs edib Tiflisə göndərdi. Bir çoxlarını da azadlıkdən məhrum etdi. Ruxadzenin və onun əli altında olan qulluqçularının xudsəranə [özbaşına] hərəkəti camaatı həyəcana saldı. Camaat səbr edə bilməyib Ruxadzenin bu hərəkətinə laqeyd qalammadığından, bizim həbsdən azad edilməyimizi tələb etməyə başladı.

Mən hal-hazırda onu fikir edirəm ki, Gürcüstan Hökuməti Ruxadzenin xəyalı-

tı səmərəsi [xəyallarının məhsulu] olan danoslarını nəzəri-diqqətə alıb heç vaxt Axıska hadisələrinin əsl səbəbini təftiş etməyir. Məəttəəssüf [təəssüf ki], bu hadisələr münasibətilə hökumət indiyə qədər xəbərsizdir. Ruxadze öz axırncı məktubunda yazır ki, bizim əlimizə böylə gizlin sənəd keçmişdir. Sənəd budur: “Əfəndi qardaşım! Sizə xəbər veririk ki, Qərbi Zaqafqaziya müharibləri [savaşçıları] Qarsdadırlar. Onlara mehmannəvəzlik [qonaqpərvərlik] göstərin, onları öz ixtiyarınıza alın və qeyrə...”

Möhtərəm qareləri [oxucuları] inandırırım ki “gizlin sənəd” adlandırılan bu məktub saxtadır. Bu kağız mənim xüsusi düşmənlərim Qobilyan bəyləri tərəfindən yazılmışdır. Həmin bəylər inqilabın birinci günlərindən mən kəndlilərin hüququnu müdafiə edib, torpaq reformasını təsdiq etdiyim zaman da dişlərini mənə itələmişlərdir.

Təəssüf ediləcək burasıdır ki, Ruxadze uyezd əhvalını öylə bir hala salmışdır ki, hal-hazırda ətrafında nələr vaqe olduğunu özü bilməyir. Ruxadze başa düşmür ki, camaatın nifrətini qazanan və öz keçmiş fəaliyyətləri ilə özlərini ləkələmiş olan adamlar ona yaltaqlıq edib mərhəmətdən məhrum olmamaqdan ötrü qara maska altında təzə hökumətə özlərini sadiq göstərmək istəyirlər.

Məəttəəssüf, Gürcüstan Hökuməti öz nümayəndəsinin yazdıqlarına inanıb Axıskada bir para adamların intriqasını və əhali arasında olan həyəcanın əsl səbəbini vaxtında təftiş etməmişdir. Bundan əlavə, bu cür işlərin kökündən rəf olması [aradan qaldırılması] üçün vaxtılı-vaxtında tədbirlər görməmişdir. İş məhəllində [ye-

rində] təftiş etməkdən ötrü heçdənsə gec olsa da biz bitərəf adamlardan ibarət bir komissiya göndərilməsini xahiş edirik. Axıska məmurları yanan odu söndürməkdənsə, öz əlləri ilə yanan oda neft tökürlər.

Möhtərəm gürcü camaatına müraciət edib inandırmaq istəyirəm ki, “Axıska hadisələri” məhəlli [yerli] inzibat idarəsinin təxrib edici üsulunun nəticəsidir. Bu üsul nəinki əhalini cəlb, biləks [əksinə] özündən uzaqlaşdırır. Hökumət, uyezd idarə edən təcavüzkarə bir üsula nəhayət verməlidir.

Bizzat [şəxsən] özümün Gürcüstan Demokrat Cümhuriyyətində Axıska və Axalkələk uyezdləri üçün milli muxtariyyət almaqdan başqa özgə bir qəsdim olmayıbdır. Başqa qəzetələrdən də bu yazdığımın dərcini rica edirəm.

Ömər Faiq

ŞUŞA-ZƏNGƏZUR- CƏBRAYIL-CAVANŞİR GENERAL-QUBERNATORLUĞU

Azərbaycan Cümhuriyyət Hökumətinin qərarı ilə Şuşa-Zəngəzur-Cəbrayıl-Cavanşir qəzaları xüsusi bir general-qubernatorluğa ayrılaraq doktor Xosrov Paşa bəy [oğlu] Sultanov həzrətləri geniş vəkalət ilə oraya general-qubernator təyin edilmişlərdir.

Sultanov cənabları təşkilat yapmaqda mahir, yorulmaq bilməyən bir camaat xadimi, xalqın ruhunu, ehtiyacını bilən bir ictimai təbib olub neçə ildən bəri

türk-islam xalqının məhəbbətini qazanmış çalışqan bir zat [şəxs] olaraq tanınmışdır.

Qars fəlakəti, Ərdahan dəhşətləri, Trabzon vəhşətləri əsnasında hər tərəfdən düşmənlərlə mühat [əhatə] olduğu, hər dəqiqə hər cəhətdən min maneələr çıxarıldığı bir zaman Xosrov bəy həzrətlərinin ibraz etmiş [göstərmiş] olduqları ciddiyət və fəaliyyət bizi əmin edir ki, bu dəfə də öhdələrinə düşən ağır vəzifəni hüsn-ifa edəcəkdir.

Yeni general-qubernator həzrətləri şənbə günü gecə saat 12-də məhəlliməməurlarına əzimet etmişlərdir [təyin edildikləri yerə getmişdir]. Onunla bərabər İngiltərə komandanlığından mayor Monq Meyson, kapitan Derbişir və 4 zabit, 4 xidmətçi əsgərlə gedirlər.

Bunlarla bərabər Bakıda bulunan ingilis qoşunları əsgəri dəxi gedir; fəqət onlar Şuşayadək getməyib Yevlax mövqifində [stansiyasında] qalacaqlardır.

Sultanov həzrətləri bu vəzifəni hökumətin təkrar təklifindən ziyadə Parlaman məbusları və bütün mahal əhalisi nümayəndələrinin tələb dərəcəsinə varmış israrı nəticəsində öhdələrinə almışlardır və bu gün oraya məhz işləmək və yenə işləmək üçün gedirlər.

General-qubernator həzrətləri gələcək vəzifələrinin hüsn-ifası uğrunda fəaliyyət və tədbirləri haqqında görüş əsnasında lütfən bizə böylə məlumat verdilər:

“Mən adətən danışmaqdan ziyadə işləməyi sevirəm. Ona görə vətəndaşlarının ricasını qəbulla oraya çalışmaqda, işləməyə gedirəm. Orada praktik iş çoxdur, fəaliyyətə geniş meydan açılır. Bu da mənim üçün çox xoşdur.”

Üsuli-idarəni Sultanov həzrətləri böylə təsəvvür edirlər: Məhəlli-iqamət [idarənin yerləşdiyi yer] əlbəttə Şuşa şəhəri olur. Buradan Şuşaya gedərkən general-qubernator həzrətləri mümkün olan qədər Şuşayadək yollarda əhali ilə görüşüb dəlil, dəlail [sübutlar], nəsihətlərlə camaatı işə aşına edəcəklərdir. Şuşaya getdikdən sonra bir-iki gün orada qalaraq sonra Cəbrayıl, Zəngəzur qəzalarını gəzəcəklərdir. Səfərdən qayıtdıqdan sonra Daxiliyyə naziri həzrətlərinin rızası ilə Şuşada bir şura təsis edəcəklərdir. Məzkur [deyilən] şura hər qəzadan 5 nəfər olmaq üzərə 20 adamdan ibarət olacaqdır. Hər qəzadan 5 nümayəndənin üçü kəndli, biri tacir, biri bəy olacaqdır. General-qubernator həzrətləri təkrar edirlər ki, kəndli nümayəndələri xalqı zorlayan qolu çomaq, camaat içində dövlət və sairə nüfuz tapmış adamlardan olmayıb, biləks, rəhm, mürvət, insaf, ədalət və mehribanlıqla tanınmış kənd nümayəndələrindən olacaqlardır. Məzkur şura hər iki həftədə bir dəfə yığışib bir həftə müşavirədə bulunacaqdır. Burada milliyət, din fərqi qonulmayacaqdır. Mahalda istər müsəlman, istər erməni, istər sair millət olsun – hər kəs camaat mənfəətini kəndi şəxsi mənfəyindən uca tutub ciddən çalışmaq arzusunda olsa, fəqərəyi-kasibənin xeyrinə çalışmaq istəsə, general-qubernator həzrətləri özü məəlməmnuniyyə [məmnuniyyətlə] işə cəlb edəcəklərdir. General-qubernatorluq dairəsində bilafərqi-millət, məzhəb və din [din, məzhəb və millət fərqi qoyulmadan] hamını qənaətləndirəcək, razı buraxacaq demokratik bir idarə paydar [bərqərar] ediləcəkdir.

Şuşada türk dilində “Cümhuriyyət” adlı bir qəzetə çıxarılacaqdır. Hətta qəzetəyə belə hangi millət həvəslə iştirak etmək istəsə, qapı açıq olacaqdır.

General-qubernator həzrətləri mahalda fəqərəyə satdırmaq üçün külli miqdarda qənd, çay, sabun və sair zəruri şeylər aparırlar. Məzkur şeylər mahalın ən fəqir əhalisinə mənfəətsiz (mayasına) satılacaqdır.

Bundan əlavə, mahalda xəstəlik olduğundan, general-qubernator həzrətləri üç təbib, bir neçə feldşer, lazım olan miqdarda dərman (dava) və yüz dənə çarpayı aparırlar. Şuşada fəqərə üçün 100 yataqlıq bir müsri [yoluxucu] xəstəxana açılacaqdır.

Məmləkətin ən ağır, millətin ən fəlakətli bir dövr keçirməkdə olduğu son 4 il zərfində özlərini ciddi fəaliyyətlərlə tənqidən olan Sultanov həzrətlərinin bu dəfə yenə camaatın ağır günlərində fəryada çatacaq, vəzifəsini hüsn-ifa edəcəyinə ümidvarız.

Xəlil

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Fəhlə konfransı

“Müsəvat” firqəsinin məlumat şöbəsi xəbər verir ki, bu gün fevralın 9-unda səhər saat 10-da “Raboçi klub”da [Fəhlə klubunda] Beynəlmiləl Fəhlə Konfransı vaqə olacaqdır. Müsəlman fəhlələrindən xahiş olunur ki, səhlənkərləq etməyib etibar-namələri ilə bərabər konfransa gəlsinlər. Konfransda mühüm məsələlər müzakirə ediləcəkdir.

Müsəlman Mütəəllimlər [Tələbələr] İttifaqının təftiş komissiyası tərəfindən

İttifaq idarəsinin iclası bazar günü fevralın 9-unda saat 4-də Birinci Realnı məktəbində təyin edilir. Seçki olmayan məktəblərdən xahiş olunur ki, nümayəndə seçsinlər. İclas saat 5-də hər nə qədər üzv gəlmiş olsa da qanuni hesab ediləcəkdir.

Zabratda “Müsəvat” firqəsinin iclası

“Müsəvat” firqəsinin məlumat şöbəsi xəbər verir ki, bazar ertəsi fevralın 10-da axşam saat 7-də Zabratda “Müsəvat” firqəsinin iclası firqənin əvvəlki mənzilində vaqə olacaqdır. Üzvlərdən vaxtli-vaxtında gəlməsi rica olunur. Müzakirə ediləcək məsələ idarə intixabıdır [seçkisidir].

Aktyorlar İttifaqının ümumi iclası

Bu gün bazar günü fevralın 9-unda axşam saat 4-də keçən il Bakıda davam edib mart hadisətində Cəmiyyəti-Xeyriyyə binasında sair təşkilatlarla bərabər daşnaklar qurbanı olan “Aktyorlar İttifaqı”nın ümumi iclası “Azərbaycan” qəzetəsi idarəsi mənzilində vaqə olacaqdır [baş tutacaqdır]. İttifaq üzvlərinin hamısının gəlməsi rica olunur. Bu iclasda ittifaqın hesabına baxılacaqdır.

Bələdiyyə İdarəsində

* Bələdiyyə İdarəsi Xidmətçiləri İttifaqı Bələdiyyə İdarəsinə müraciətən məlum etmişdir ki, itfaiyyə alayı nəfəratı [yanğınsöndürmə dəstəsi üzvləri] ikinci sənədir ki, əlbisə almayırlar. Böylə davam edərsə, itfaiyyə nəfəratı fəna əhvaldan naşi [pis vəziyyətə görə] başqa tədabir ittixazına [tədbirlər görməyə] məruz

qalacaqdır. İttifaq Bələdiyyə İdarəsindən rica etmişdir ki, onların əhvalı nəzərə alınsın.

* Necə ki məlumdur ki, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] İngiltərə komandanlığına müraciət edib vapər [gəmi] sərnəşin biletlərinə vergi təyini barəsində məlumat vermişdi. Şimdi İngiltərə komandanlığı Nəzarət məktubunu Bələdiyyə İdarəsinə göndərərək işbu məsələyə cavab sormuşdur. Bələdiyyə İdarəsi məlum etmişdir Maliyyə şöbəsi şəhər mənfəətinə olaraq biletlərdən vergi alacaqdır. Fəqət hələ məlum deyildir ki, layihə qəbul ediləcək ya yox.

* Bələdiyyə İdarəsi məhəlli [yerli] qəzetə kantorlarına müraciətən məlum etmişdi ki, qəzetələrdəki elanlardan 10 faiz vergi alınacaqdır. Qəzetə kantorları Bələdiyyə İdarəsindən hangi elanlardan vergi alınacağı barəsində isticvabda bulunmuşdur [izahat istəmişdir].

* Bələdiyyə İdarəsi, Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinin 1 fevral tarixli məktubuna cavab olaraq Nəzarət dəftərxanasından sual etmişdir ki, Nəzarət sabiq Şura Hökuməti müəssisələrini öz öhdəsinə qəbul etmişmi [ya] yox? Zira Bələdiyyə İdarəsi səfərbərliyə alınmış Qırmızı ordu nəfəratı [əsgərləri] ailələrinə maaş verdikdə imtahan edirdi ki, şəhər pullarını ləğv edici komisyondan və yaxud İngiltərə komandanlığından geri alacaqdır. Nəzarət həman məxarici öhdəsinə götürəcək olarsa, Bələdiyyə İdarəsi hesab hazırlayıb pişnihad [təqdim] edəcəkdir. Əks surətdə Bələdiyyə İdarəsi rica etmişdir ki, Bakı işğal edildikdə şəhər xəzinəsindən götürülən pullar Bələdiyyə İdarəsinə qaytarılsın.

* Bələdiyyə İdarəsinin Məkatib [Məktəblər] şöbəsi bütün müsəlman məktəblərinə bir məktub göndərərək məlum etmişdir ki, təhsil sənəsi əvaxirində [axırlarında] şəhər məktəblərində tədrisatda bulunan müəllimlər türk lisanından imtahan verməlidirlər. İmtahan verməyənlər məktəblərə buraxılmayacaqlardır.

MÜƏLLİMLƏR İCLASI

Fevralın 6-sı axşam saat 6 radələrində 9-uncu ibtidai məktəbdə kurslar təşkil komissiyası təşəbbüsü ilə müəllimlərin ikinci iclası vaqə olmuşdur. Məclis kurslar təşkil komissiyası sədri Səməd bəy Hacıəlizadə cənabları tərəfindən açılaraq:

- 1) Kursların müddəti-davamı;
- 2) Saatları və günləri;
- 3) Siniflərə təqsimi [bölünməsi] məsələləri müzakirə olunur.

Məsələlər müzakirədən əvvəl Səməd bəy əfəndi kurslar haqqında komissiyonun fəaliyyətini və nəzəriyyətini bəyanla nə tərdə və nə növlə tədris olunacağına dair məlumat verir. Dərslər “terminoloji — is[ti]lahati-elmiyyə [elmi terminologiya]” qaydası ilə aparılacaqdır. Müəllimlər[in] əlbəttə ki, məktəblərə lazım olacaq elmlərdən məlumatları vardır, fəqət milliləşəcək məktəblərdə tədrisat türk lisanında aparılacağı ehtimal edildiyinə görə, hər müəllimdə elmə lazım olacaq istilahati-xüsüsədən [xüsusi terminologiyadan] məlumat almaq icab edəcəyi də aşkar bir məsələdir.

Bələdiyyə İdarəsi Məkatib şöbəsi müdiri [Orucəliyev] Əlicabbar əfəndi, lisanımızın gələcək məktəblərimizdə lüzumu-

nu, milli tariximizin xüsusi bir yer tutacağı qeyd edir. Sonra türk-islam müəllimlərinin işbu məsələyə barmaqarası baxmasından dilgir [narazı] olaraq: Seminariya məzunları nə bilir əcəba ki, böylə kəmetinalıqla məsələyə əlaqədə bulunmağa yer qalsın. Şimdi bütün aləmdə, bütün başqa-başqa cəhətlərdə inqilab müşahidə edildiyi kimi, məkatib işlərində də xüsusi bir inqilab olmuşdur. Əski məktəblər bir daha meydandan çıxarılmalıdır. Yeni nəzəriyyat yaradıcı, yeni məlumat verici məkatib lazımdır. Bundan ötrü də müəllim və müəllimələr lüzumunu heç kəs danmaz. Onlar üçün Bələdiyyə Məclisi tərəfindən milli lisan kursları üçün 15 min rublə təxsis edilmişdir [ayrılmışdır]. Dəfələrlə iclaslar yapmışlar. Şimdi məni də oraya çağırmışlar ki, bərabər bir müşavirə qursunlar. Müsəlman müəllim, xüsusən, müəllimləri böylə bir işdən qaçan kimi gözüklər.

Mahmudbəyov əfəndi: Əvvəllərdə müəllim və müəllimələr məkatibə qəbul edildikdə imtahan edildiklərini göstərərək müəllim və müəllimlərimizin bir özlərini imtahan etmələrini rica edir. Böylə olarsa, əlbəttə ki, müəllim və müəllimələr özlərini kurslara gəlməyə məcbur edəcəklər, deyir; zira özlərinin zəif olduqlarını hiss edəcəklərdir.

Əliməhəmməd əfəndi məktəblərdəki müəllimlərin də azalmasını bəyan edir. [Orucəliyev] Əlicabbar əfəndi məlum edir ki, məkatibdə tədrisatda bulunan müəllimlərin hesabı azalmışdır. Fəqət nədən-sə məsələyə əhəmiyyət vermək istəməyirlər. Təfavüt etməz, kurslarda bir nəfər də olsa tədrisat aparılacaqdır. Fəqət zərərdir [zərər görə] yenə müəllimlər öz-

ləri olacaqdırlar.

Baba bəy əfəndi keçən sənədəki kursların müntəzəm olmamasının müəllimlərin ruhlarını öldürməsinə qeyd edərək, öylə olarsa şimdi də heç kəs gəlməyəcəkdir – deyir. Komisyona əzası [üzvləri] bu ilki kursların müntəzəm olacağına dair məlumat verirlər.

Səməd bəy [Hacıəlizadə]: Burada üç maddə vardır ki, bir-birlərinə müavinətdə bulunarlarsa, kurslar həm müntəzəm həm də xeyirli olacaqdır: Birincisi para məsələsidir ki, Əlicabbar əfəndinin buyurduqlarına görə Bələdiyyə Məclisində ümumiyyətlə qəbula keçmişdir. Kursların maddi cəhəti təmin edilmişdir. İkincisi nizam məsələsidir ki, bu xüsusda da intixab edilmiş [seçilmiş] komisyona kursların mənəvi cəhətlərini tərtib və nizama salacağını dərdəhdə edir [əhdəsinə götürür]. Üçüncüsü və ən əhəmiyyətli maddə müəllimlərə aiddir ki, o da həvəslə kurslara gəlməkdir. İşbu üç maddədən ikisi göz önündədir. Fəqət üçüncüsü sizdən asılıdır. Ümidvaram ki müəllimlər bu bərdə layiqincə düşünəcəkdirlər.

Mahmud bəy əfəndi kurslardan buraxılacaq məzuninə [məzunlara] şəhadətnamə verilsə yaxşı olduğunu bəyan edir. Əlicabbar əfəndi bu məsələnin o qədər də müşkül olmamasını qeydlə deyir ki, komisyona Maarif Nəzarəti indində [nəzdində] iqdamat və təşəbbüsatda bulunarsa [addım atar və təşəbbüs göstərərsə], müvəffəq olacağı ehtimal daxilindədir. Keçən zamanlarda belə xüsusi kurslar şəhadətnamə verməyə izin hasil edirdilər. Şimdiki müəllim və müəllimələrin bir parası da həman kursları təkmil edib [bitirib] şəhadətnamə almışlar, məktəblər-

də tədrisatda bulunurlar.

Bundan sonra Səməd bəy əfəndi ruznameyi-müzakirata [müzakirə gündəliyinə] keçərək komisyona öz rəyini bəyan edir. Müzakirədən sonra məsələlər işbu qərar üzrə həll edilmişdir:

1) Kurslarda dərslər fevralın 8-indən başlayaraq, mayın əvaxirində [axırlarında] davam edəcəkdir.

2) Dərslər fevral ayında axşam saat 5 yarımdan 7 yarımadək, martdan etibarən 6-dan 8-ədək davam edəcəkdir.

3) Kurslarda həftədə 3 gün şənbə, düşənbə [bazar ertəsi] və çaharşənbə [çərşənbə] günü sinif dərsləri olacaq. Yekşənbə [bazar] və pəncşənbə [cümə axşamı] günləri də ümumi olaraq tarixi-milliy, üsuli-tədris və tərbiyəyə dair mühazirələr oxunacaqdır.

4) Siniflərə müəllimlər öz səlahidləri [razılıqları] ilə daxil olacaqlar.

Kurslar üç başqa-başqa sinifdən ibarətdir. Birinci sinif türkcə bilməyənlərə məxsus olub türkcə və hesab tədris ediləcəkdir. İkinci sinif bir qədər məlumatı olan müəlliminə [müəllimlə] məxsusdur. Burada türkcə və hesabdən başqa bir də həndəsə tədris ediləcəkdir. Üçüncü sinifdə bunlardan əlavə tarix, ədəbiyyat və elmi-təbii [təbiət elmi] də tədris ediləcəkdir. Kurslarda məşhur Haşım əfəndi milli tarix və üsuli-tədris [və] tərbiyədən mühazirələr oxuyacaqdır.

İclas saat 8-də qapanır.

Tələbə

GÜRCÜSTANDA

İngiltərə Hökuməti nəzdində Gürcüstanın siyasi nümayəndəsi

Zaqafqaziyada olan İngiltərə komandanlığı vasitəsilə Londondan fevralın 2-sində Gürcüstan Hökuməti sədri Jordaniya namına [adına] böylə bir teleqraf gəlmişdir:

“David Qambaşidzeni Gürcüstan Hökuməti tərəfindən Londonda İngiltərə Hökuməti nəzdində siyasi nümayəndə təyin etmək lazımdır. Qambaşidze namına teleqraf göndərməklə bunun təyini tezliklə təsdiq ediniz. Batum və ya Bakıda olan İngiltərə məmurları vasitəsilə bizə hər bir məlumat göndərə bilərsiniz. Qvardjaladze”

Bu teleqrafa cavab olaraq Gürcüstan Hökuməti fevralın 3-ündə İngiltərə komandanlığı vasitəsilə böylə bir teleqraf göndərmişdir:

“London. Gürcüstan Cümhuriyyəti nümayəndəsi David Qambaşidzeyə.

Gürcüstan Hökuməti sizi İngiltərə Hökuməti nəzdində öz nümayəndəsi təyin edir. Təyininizi təsdiq edib sizə xəbər verirəm ki, etibarnaməiniz bu tezlikdə göndəriləcəkdir.

Hökumət sədri əvəzinə Xariciyyə naziri Gegeçkəri”

ERMƏNİSTANDA

Azərbaycan Cümhuriyyəti Baş nazirinin xüsusi işlər məmuru nazir cənablarına böylə ərzi-halda bulunmuşdur:

“Allahverdi Oruc oğlu, Rüstəm Məş-

hədi Hüseyn oğlu (İrəvan quberniyası, Göyçə mahalı, Qaraiman kəndlisindəndir) Qaraiman kəndi tərəfindən Gəncəyə qubernator yanına gəlib Göyçə mahalında ermənilərin zülmündən məlumat vermişlərdir.

Bu əhvalat Ermənistan torpağında vəqə olduğundan və bu işdə bizzat [şəxsən] özü bir binagüzarlıq [sərəncam] verə bilməyəcəyindən, Gəncə qubernatoru onları Bakıya göndərmişdir.

Allahverdi Oruc oğlu və Rüstəm Məşhədi Hüseyn oğlu burada mənə böylə məlumat vermişdirlər:

Yeddi gün bundan əvvəl bizim Qaraiman kəndinə Qulu namında [adında] bir kəndli gəlib demişdir ki, erməni dəstələri Filmov və Yenşanov nam [adlı] afserlərin təhti-idarəsində [idarəsi altında] gecə Qızıləng, Sabatan və Zağas kəndlərini əhatə etmişdirlər. Bütün kişiləri “sizi pristan çağırır” bəhanəsi ilə bir yerə cəm edib sonra özləri bu kəndləri qarətə başlamışlardır. Kəndlilər yalvarıb-yaxarıb bütün tələblərinə əməl edəcəklərini bəyanla buraxmalarını rica edirlərsə də, ermənilər cavabında “İki-üç müsəlman kəndini məhv etməklə sizdən intiqam ala bilməyimiz, hərgah sizin 30 kəndiniz belə yerlə-yeksan edilərsə, yenə sentyabr hadisəsində Bakıda bir gecədə tökülən ermənilərin qan bahası deyildir” – deyə cavab verirlər. Dörd gün bu kəndləri qarət etdikdən sonra Çamurlu kəndində vəhşiyanə bir surətdə dörd müsəlman kişisi, altı nəfər arvadı bu xunxarlar [qanıçənlər] tərəfindən qətl edilir. Kişilərin başlarını, arvadların isə döşlərini kəsirlər. Nəhayət, biz özümüz onları dəfn etmişik.

Şərab kəndində bir arvad xəbər verir

ki, Şərab kəndində bütün müsəlmanları ermənilər kəsib, uşaqları təndirdə yandırmışlardır. Kənddən səkkiz nəfər müsəlman arvadlarını aparıb 20 gün saxlayıb onların ismətinə toxunduqdan sonra buraxmışlardır.

TEATRO VƏ MUSIQI

Yeni məcmuə

Bu yaxınlarda Zülfüqar bəy Hacıbəyli cənablarının müdiriyyəti altında “Övrəqi-nəfisə” nam [adlı] yeni bir məcmuə [jurnal] nəşrə başlayacaqdır. İşbu məcmuə iki həftədə bir dəfə, nəfis surətdə çıxıb sənayeyi-nəfisədən [incəsənətdən] bəhs edəcəkdir. Ələlumdə [əsasən] teatro və musiqi işlərindən və hamı [bütün] türk aləminin ədibləri haqqında geniş bir surətdə məlumatlar verəcəkdir. Milli səhnəmiz və aktyorlarımız haqqında yazılacaqdır. Sənayeyi-nəfisə həvəskarları öz yazıları ilə həmin məcmuədə iştirak edəcəklərdir.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Azərbaycan Məclisi-Məbusan əzasından [üzvlərindən] Hacı Kərim Sanıyev cənablarına.

“Azərbaycan” qəzetəsinin 97-nci sayında səhv olaraq “Qazıqumuq camaatı üçün D. Amintayova manufaktura 8000 arşın” ibarəsi məəttəəssüf [təəssüf ki], “Qazax camaatı üçün D. Amintayova manufaktura 8000 arşın” deyə yazılmışdır. Qazax məbusu Hacı Kərim əfəndinin bu kimi əhvalı nəzəri-diqqətə almaları cid-

dən [şayani-]təqdir və təhsindir [təqdirə və tərifə layiqdir] və başqa məbuslarımızın da ümuma cəhəti-təəllüqü [aidiyyəti] olan bu kimi məsələlərdə ayıq olmalarını dərgahi-ilahidən təmənnə edərəm.

Ərzaq naziri vəkili Yusifəli [Əliyev]

-2-

Möhtərəm müdir əfəndim!

Xahiş edirəm bu neçə kəlmə sətiri möhtərəm “Azərbaycan” qəzetəsinin sütünlərində dərc edəsiniz.

Rus “Azərbaycan” qəzetəsinin 25-inci nömrəsində yazılmışdır ki, Ərzaq naziri tərəfindən Lənkəran camaatı üçün altı min arşın “bez” vəkalətnamə üzərinə 3 nəfərə verilibdir.

- 1) Yusif Qəribov;
- 2) Teymur bəy Bayraməlibəyov;
- 3) Böyükağa bəy Mirəlibəy oğlu.

Bunu oxuyub rəf'i-istibah [yanlış] aradan qaldırmaq üçün məlum edirəm ki, mənim bez barəsində bir xəbərim yoxdur və almamışam. Buna binaən [buna görə] öz tərəfimdən Ticarət nazirinə ərizə vermişəm ki, bu işi təhqiq etləsin və o kəs ki, mənim adımdan xırsızlıq [oğurluq] etmişdir, öz cəzasına yetirilsin.

Teymur bəy Bayraməlibəyov

Arvad diş həkimi Platonova

Mamalıq, qadın və əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olanları qəbul edir hər gün səhər saat 8-dən 10-a kimi, axşam saat 4-dən 7-yə kimi.

Telefon nömrə: 50-06. Adres: Kolyubanski küçədə Parapetin kücündə ev nömrə 26.

2664

Diş həkimi

İ. S. Tarşteynbaum

Dişlərə müalicə edir, ağrısız çıxarır, sadə və qızıl süni dişlər qayırır. Sisyanovski küçədə 41 nömrəli evdə (Çadrovı küçənin kücündə, Quba meydanı yanında).

2669

Arvad diş həkimi

M. S. İdaşkina

Naxoşları qəbul edir səhər saat 9-dan axşam saat 6-ya kimi. Ünvan: Nikolayevski küçədə 25 nömrəli evdə. Telefon 32-41.

2629

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəzi [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor Ağahüseyn Kazimov

Qayıdıb əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor Samuil İzrailoviç Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Papiros, tütün fabrikası

Açılır bu tez zamanda papiros, tütün fabrikası Voronsovski küçədə 26 nömrəli evdə. Kamali-ehtramla Ağazeynal Zeynalov.

2676

**Petroqraddan gəlmiş doktor
İshaq Avetisoviç Atayans
(professor Mixaylovun müavini)**

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğu-na mübtəla olanları qəbul etməyə başlamışdır. (Bövl [idrar] yolu azarını, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu ayna ilə müayinə edir. Hər gün axşam saat 3-dən 6-ya kimi. Çaharşənbə günləri fəqirləri pul-suz qəbul edir. Ünvan: Telefonnu küçədə 6 nömrəli evdə, mənzil nömrə 3. Telefon 20-90.

2663

**Arvad diş həkimləri
Z. A. Şexter və xanım**

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayıma dişlər. Dişin yaxşı qayı-rılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlət münasib-dir. Qəbul olunur 9 - 2-yə və axşam 4 - 7-yə kimi. Voronovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

**İSLAMİYYƏ MEHMANXANASI
(LOKANTASI)**

Bir çox sənələrdən bəri davam edən və Mart hadisəyi-əliməsində yanan “İslamiyyə” mehmanxanası yenidən təmir edilib bu gündən etibarən mehmanxanada gözəl lokanta açılmışdır. Mahir aşbazların təhti-idarəsində hər növ Avropa və Asiya xörəkləri hazır edilir. Nahar və şam vaxtı Avropa və Asiya musiqi dəstəsi çalacaqdır. On beş ədəd nömrə hazırdır. (Adres: Bazarnı və Qubernski küçələrin küncündə, telefon nömrə 12-51. Kamali-ehtramla: İsmayıl Mahmudzadə)

2670

**Müvəqqəti müdür:
Hacıbəyli Üzeyir bəy**

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Süni böhran

səh. 118. “M. Ə.”: bu imza Məhəmməd Əmin Rəsulzadəyə məxsusdur.

Azərbaycan Məclisi-Məbusanında

səh. 122. “üşr”: məhsulun onda biri miqdarında alınan vergi.

**Azərbaycan Məclisi-Məbusanı
və sosial-demokratlar**

səh. 122. “Bund”: qəzetdə “Bunda” kimi getmişdir. XIX əsrin 90-cı illəri ilə XX əsrin 40-cü illəri arasında Şərqi Avropada (Litva, Polşa və Rusiya ərazisində) fəaliyyət göstərən yəhudi sosialist partiyası idi.

**Ömər Faiq əfəndinin Ruxadzenin
teleqrafına cavabı**

səh. 126. “Qobilyan bəyləri”: güman ki, “Kobuleti bəyləri” olmalıdır; qəzetdə belə getmişdir.

**Şuşa-Zəngəzur-Cəbrayıl-Cavanşir
general-qubernatorluğu**

səh. 127. “Bunlarla bərabər Bakıda bulunan ingilis qoşunları əsgəri dəxi gedir; fəqət onlar Şuşayadək getməyib Yevlax mövqifində qalacaqlardır.”: bu cümlənin bəzi yerləri qəzetdə ağ çıxmışdır.

“Mahalda istər müsəlman, istər erməni, istər sair millət olsun – hər kəs camaatın mənfəətini kəndi şəxsi mənafeyindən uca tutub ciddən çalışmaq arzusunda olsa, füqərayi-kasibənin xeyrinə çalışmaq istəsə, general-qubernator həzrətləri özü məəl-məmnuniyyə işə cəlb edəcəklərdir.”: Qəzetdə bu cümlənin bəzi ünsürləri bir-birinə qarışmışdır.

səh. 128. “Xəlil”: bu imza Xəlil İbrahimə (İbrahimov Xəlilə) məxsusdur.

Müəllimlər ilcası

səh. 130. “Mahmud bəy əfəndi kurslardan buraxılacaq məzuninə...”: güman ki, “Mahmud bəy” yerinə “Mahmudbəyov” olmalıdır.

səh. 131. “...məşhur Haşım əfəndi...”: güman ki, Haşım bəy Nərimanbəyov nəzərdə tutulur.

Ermənistanda

səh. 132. “Qaraiman”: qəzetdə “Qara İmran” kimi getmişdir; Göyçə mahalının Qaraiman kəndi nəzərdə tutulur.

“...Göyçə mahalında...”: qəzetdə “Göyçay mahalında” getmişdir.

Teatro və musiqi

səh. 132. “Övraqi-nəfisə”: 1919-cu ilin mart-avqust aylarında Bakıda nəşr edilmiş mədəniyyət və incəsənət jurnalı.

İdarəyə məktub

səh. 132. “Hacı Kərim Sanıyev”: qəzetdə “Sanıyev” yerinə səhvən “Sabitov” getmişdir.